

Bazterrekoen irakasgaia

Elgoibartarrak dira sortzez eta izatez; euskaldunak eta feministak biak. Bietan gazteena, Ane Astiazaran (Elgoibar, 1994), itzultzailea da ogibidez eta Bartzelonan bizi da. Itziar Fernandezek (Elgoibar, 1950), berriz, Bilbon topatu du bere lekua. Oso gazte joan zen Bilbora, haur hezkuntzako zikloa egitera. Emakume kontzientziak eraman zuen horretara ere. Elgoibarren haurtzaindegia zabaldu nahi zuten, "emakumearen askapenerako", eta ikasi beharrekoak ikasi eta herrira itzultzea zen bere asmoa, baina ez da gehiago bueltatu; ez behintzat gelditzeko. Bilbon zabaldu zuten haurtzaindegi hura, euskara hutsez funtzionatzeko. Aldi batez hezitzaile aritu ostean, Zuzenbide ikasketak egin zituen eta ELA sindikatuan eta Eusko Jaurlaritzako zerbitzu juridikotan egin zuen lan ondorengo urte askoan, harik eta erretiroa hartu zuen arte. Jaurlaritzan egin zuen tarte luze horretan, baina, Emakunde-Emakumearen Euskal Erakundea sortu zuten. 1988. urtea zen; Astiazaran, gaurko bere mintzalaguna, jaio barik zegoen artean.

Bi belaunaldi dira, nor bere atzea du, baina mundu-ikuskerara bera, hein handi batean. Feminismoan -edo feminismoetan, zuzenago izateko- topatu dute askeago sentitzeko giltza eta zapalkuntza-molde ezberdinekin enpatizatzen laguntzeko argia. Elgoibarko Izarrak eta Elgoibarko Udaleko Berdintasun eta Euskara sailek antolatutako 'Euskalgintza eta feminismoa, eskutik helduta' zikloaren harira batu ditugu, eta solasaldiak eman duenaren laburpen bat duzue hau.

- AINARA ARGOTIA -

ITZIAR FERNANDEZ

EUSKALTZALEA ETA FEMINISTA

ANE ASTIAZARAN

EUSKALTZALEA ETA FEMINISTA

◆ **Emakume izatea eta euskalduna izatea. Zentrotik eta hegemoniatik kanpo daude biak. Noiz konturatu zineten emakume zinetela? Noiz euskaldun zinetela? Zuen buruetan zer dago aurretik?**

Itziar: Harrokeria litzateke nik euskaltzalea naizela esatea, sekula ez dudalako euskalgintzan lanik egin. Euskalduna naiz, eta nagoen lekuan beti egiten dut euskaraz egitearen alde, baina gustatuko litzaidake argi lagatzea ez dudala sekula euskalgintzan militatu. 21 urterekin ez nekien euskaraz. Ama Itziarkoa eta aita Trebiñukoa genituen, baina El-

goibarren ez zen orduan euskararik egiten. Euskararekiko kezka moduko bat barenen nik neuk aurretik ere, baina ez nuen biderik izan 21 urte bete aurretik euskara ikasteko. Hori bai, 23 urterekin, haurtzaindegi bat zabaldu genuen Bilbon, euskara hutsean; neu izan nintzen lehenengo hezitzailea.

Ane: Itziarrek bizi izan duenaren oso bestelako egoera bizi izan dut nik: familia euskaldun batean jaio nintzen, kasualitatez -bai, kasualitatez- lagunekin euskaraz egin dut ume-umetatik eta Elgoibarren nire zirkulua guztiz euskalduna izan da. Horregatik, beharbada, ni

askoz lehenago jabetu nintzen euskaldun izateagatik jasaten nuen zapalkuntzaz emakume izateagatik jasaten nuenaz baino. Hizkuntza tresna denez, nik uste dut zapalkuntza ebidenteagoa dela, tresna hori erabiltzea ukatzen ditudenean. Emakume kontzientzia beranduago hartu nuen. Ez da ebidentea ez dela, baina estruktura heteropatriarkal honek egiten du horren ebidentea ez izatea. Beraz, nire buruan klik hori egin arte ni ez nintzen konturatu emakume izateak zer zekarren.

Itziar: Jakina, berdintasunaren aparienzian bizi garelako. Nik kontrara bizi

izan dudala uste dut. Umetan konturatu nintzen emakume izateak bigarren mailako egiten ninduela. Etxeko giroan bertan ere ikusten nuen [hiru neba-arreba izan dira: bi mutil eta bera], eta zer esanik ez beste esparruetan. Egiteko ezberdinak genituen emakumeok. Nolanahi ere, esango nuke identitatea, bere osotasunean, ez dela kontu estatiko bat. Hainbat identitatek eraikitzen gaituzte, eta nire kasuan, feminista izateak elikatzen du nire izate euskaltzalea, eta alderantziz. Are gehiago: feminista naizelako euskaltzale "kontzienteagoa" naiz, eta euskalduna izateak, alegia, hizkuntz zapaldu baten hitzun izateak, aukera ematen dit egunerokoan unibertsalismo faltsuaren -aparietziaren- zantzuak bistaratzeko. Hemen, sistemaren egia unibertsala klase sozial jakin baten gizon zuri gaztearen gainean erakitzen da, eta hortik kanpo gelditzen garenok sistemaren bazterrak gara. Beraz, nire kasuan ez dago bat bestearen gaitetik. Biak dira nire izaeraren funtsezko osagai. Pertsona naiz ni beste ezeren gaitetik, eta baita emakumea, euskalduna, feminista eta, nahi baduzu, euskaltzalea ere bai, ordena edozein dela ere.

◆ **Angela Davisen zapalkuntza hiru-koitzaren teoria, beraz.**

Itziar: Bai. Guztiz ados nago Angela Davisekin. [Emakumea, beltza eta klase sozial apalekoa izateak dakartzan hiru zapalkuntzak lotu zituen, eta oraindik interseksionalitatea aipatu ere egiten ez zen garai batean, menderakuntzak elkar elikatzen direla esan zuen, eta aliantzatik egin behar dela borroka].

◆ **"Kasualitateari hiru dohain zor dizkiot: emakume sortu izana, klase apalekoa eta herrialde eta kultura zapaldukoa, eta hiru bider errebelde izateko aukera eman izana", zioen Maria Merce Marçal poeta katalanak. Ia ba, hegemoniatik kanpo bizitzeak, minorizatu izatearen kontzientziak, zer irakasgai eman dizue?**

Itziar: Bat nator Maria Mercerekin. Oso nekagarria da, baina injustizia ikusteko bidea ematen dizu bazterreko izateak. Batez ere, barren-barreneko enpatia gartzen duzu edozein esparrutan gutxietsita daudenekiko. Minorizatu izateak, batetik, aktibismoaren kemena ematen dizu, gauzak aldatzeko sekulako gogoia, eta bestetik, gizartearen konplexutasuna ulertzeko gakoak ematen dizkizu. Ez dituzu gauzak horren sinpleki ikusten, ezta bizi ere.

Ane: Bai, hori da. Izaera kritikoa lantzen

duzu, halaber, eta era berean, kolektibotasuna ere lantzen duzu, zapalduak errazago ulertzen dituelako zapalkuntza-moldeak eta errazago bilatzen duelako antzeko egoeran daudenekin batzea eta elkarrekin gauzak egitea.

◆ **Ez da edonolako ikasgaia. Pribilegiatuak gu!**

Itziar: Benetan ba!

Ane: Dudarik gabe. Pentsa zenbat gauza galtzen dituzun eroso bizita! Zelako duintasunarekin hitz egiten duen Davisek.

♦ **Euskara eta berdintasun teknikariak “mosketero” bakarrak dira instituzioetan, sarri sail bazterrekoak. Irakurria diot Berdintasun teknikari bati ‘ez kezkatu, gu beti egongo gara okerrago’ esanez kontsolatzen zituztela Euskara Sailekoak. Emakunden ibilitakoa zara zu, Itziar. Zer duzu esateko? Nola oraitzen dituzu Emakunderen hastapenak?**

Itziar: Beste garai bat zen. Feminismoa deabrua zen orduan, gizarte patriarkalak bere une gozoena bizi zuen eta ez zegoen lotsarik feministen kontra edozer esateko. Emakunde bera ez zen sortu orduan agintzen zutenen gogoz, baizik eta emakume talde baten ekimenez. Emakundek aukera eman zigun frogatzeko posible zela feminismoa erakundetan sartzea. Legeak ez zuen ezer esaten gai honen inguruan eta egin genezakeen Emakunde asistentzialista bat, baina ez, guk argi ikusi genuen generoaren gaiak transbertsala izan behar zuela eta egon behar zuela sail guztietan. Eta lortu genuen errespetua, baina ez zen/ez da nahikoa. ‘Egin behar da’ ‘bai, arrazoa daukazu’ esaten digute, baina egin ezean hori ez da nahikoa. Eta bai, euskara eta berdintasun teknikariek lan zaila dute oraindik ere, boterea duten sailak beste batzuk direlako, eta zuk besteek egin dezaten lan egin behar duzulako, bakardade handian. Dena den, uste dut asmatu genuela Emakunde den bezalakoa sortuta.

♦ **Baina oraingoa ‘mosketero’ sentitzen badira, zuek zer izan zineten?**

Itziar: Egin zitezkeen txantxa guztiak egin zizkiguten guri, baita gobernuko goi karguek ere. Arraroak ginen eta askotan ez zuten jakitzen gu nola tratatu ere. Momentu bereziak izan ziren. Egia esateko lehendakariak [Jose Antonio Ardanza] nahikoa lagundu zigun. Emazte feminista du, eta antzematen zen hori. Eginahalak eginda, baina, aurrera egin genuen, eta lehenengo momentutik ikusi genuen oso argi gizartean sortzen ari ziren taldeekin lan egin behar genuela

“Hemen, sistemaren egia unibertsala klase sozial jakin bateko gizon zuri gaztearen gainean eraikitzen da; besteok bazterra gara”

eta horrek asko aberastu gintuen.

♦ **Zu beste belaunaldi batekoa zara, Ane. Zer duzu esateko Emakundez?**

Ane: instituzioetan egin duen lanaz ez daukat gauza asko esateko, ez dudalako haren lana ezagutzen, baina garbi daukat gure aurreko emakume guzti hauek egin dutenari esker gaudela gu gauden lekuan eta oraindik egiteko asko badago ere, oinarritzko eskubideak hauei zor dizkiegula. Mundua aldatzen ez gara gu ari. Mundua bazetorren jira-bueltaka eta gu aldaketa horren parte izango gara.

♦ **Emakunde nahikoa da, Itziar?**

Itziar: Ezta pentsatu ere. Emakunde tresna bat da, eta gainera, erakundeei begira sortutakoa. Gizartean mugimendurik ez baldin badago, Emakunderen eragina hutsaren hurrengoa izango da. Askok gustatu zait, edonola ere, Anek esan duena. Nik miresten ditut gure aurrekoak. Sufragistarik gabe gu ez ginen gu izango. Frankismoa tokatu zitzaigun guri, historiako aro ilun-ilun hori, baina guk izan genuen zeri heldu. Hari bat bota ziguten aurrekoek, eta hari helduta ari gara denok.

♦ **Eta orain zuri, Ane. Feminismoak indar handia hartu du. Jende gazte asko batu da feminismora eta maila teorikoan ere asko hazi da. Euskalgintzan, berriz, halako apalaldi moduko bat bizi dugu, eta gazterik ezin erakarrira dihardugu. Zer gertatzen da? Zer ikasi genezake elkarrengandik?**

Ane: Ez dakit, ez daukat soluziorik. Iru-ditzen zait feminismoak baduela zerbait bizitza aldatzen dizuna. Begiratzeko

modu bat da, kritikoa, arlo guztietan aldatzen zaituena, batez ere pertsonalean, eta badu zerbait engantxatzen zaituena. Ni, Disney ikusten hazi naizen hau, kapaza izan banaiz hori dena zailantzan jarri eta nik izan nahi dudana hori eraikitzen hazteko, pentsa!. Esango nuke ni bat eraikitzen ari zirela, eta feminismoari esker, orain bitartekoak daukadala nik nahi dudana hori eraikitzen hasteko. Eta era berean, baliabideak eman dizkit pertsonala zela uste nuena politikoa dela ikusteko. Euskara gehiago ikusten dugu tresna gisa. Elgoibarren, talde feminista bat sortzen bada, euskalduna izango da eta euskara erabiliko du. Eta jakina, euskaraz egiten dugunez euskararen kupoa beteta ikusten dugu. Euskara erabiltzen dugu, eta ez dugu beharrik ikusten euskararen alde militatzen hasteko.

♦ **Lasaitu egin gara?**

Ane: Bai.

Itziar: Egoera soziolinguistikoaren araberakoa dela esango nuke. Ongi etorri errefuxiatuak plataforman dihardut Barakaldon, baliabide handirik gabeko taldean, eta zerbait argitaratu behar denean, beti ibili behar izaten gara euskaraz egiteko eskatzen Komunikazioaren aitzakian, euskara alboratuzko arriskua handia da. Eta horregatik esango nuke Bilbo ezker aldean euskalgintzan lanean dihardutenek horren kontzientzia handiagoa dutela Azpeitia baten dihardutenen aldean. Militantzia handiagoa da han, halaberrez.

♦ **Zer ikasi dezake euskalgintzak feminismitik?**

Ane: Beti dago zer ikasia eta elkarrengandik ikasi ahaliko dute ziurrenik, baina garbi dago Elgoibarko Udalak eta Elgoibarko Izarrak antolatutako hitzaldi hauek oso lagungarri direla, aliantzak sortzeko.

Itziar: Nik uste dut euskalgintzak bereziki feminismitik eta ekologismitik daukala ikasteko. Sufragistek erakutsi ziguten posible dela borroka baketsu eta kultu-

rala egitea gauzak "teorian" izan behar duten horren kontra. Hizkuntzarekin, gerta dakiguke pentsatzea oztupoak gaiztoak ezinezkoa dela, baina garbi izan behar dugu denok dugula zeregina normaltasuna lortzeko. Hasteko, euskaraz egitea. Horixe da gure eginbehar nagusia. Keinu xume horrek gauza asko eragin ditzake, eta denon keinuak zer esanik ez. Bestetik, ekologismoak erakusten digu bizitzak ezingo duela iraun dugun aniztasuna errespetatu ezean. Naturan denok gara beharrezkoak, iraun ahal izateko ezinbestez lortu behar dugun oreka lortzeko. Eta jakina, hizkuntza guztiak, handiak zein txikiak, dira beharrezkoak.

♦ **Feminismo terminoaren inguruko errezeloak errezelo, irudipena daukat genero berdintasuna bilatzen duten politiken kontra egiteak lotsa sortzen duela, baina aldiz, euskararen kontra egiteak ez duela itxura batean horrenbesteko lotsarik eragiten. Zergatik dela uste duzue?**

Itziar: Itxurakeria dago hor, neurri handi batean. Genero politikak onartzen dira, baina martxan jarri behar direnean beti daude oztupoak, trabak. Nolanahi ere, bai, zuk esan duzun horretatik ere baba dago. Zergatik? Alde batetik, emakumeok gizartearen erdia garelako. Giza-errealitate hori ezin du inork ukatu eta horrek eragina du instituzioen politikan. Labur esanda, emakumeak "gizar-tearenak" gara, eta euskara, aldiz, bakar batzuen babiliztan ikusten da. Ez luke hala izan behar, euskara denona delako, baina praktikan, gaztelania nagusi den gizar-te diglosiko batean bizi garenez, batzuek baldintzatuta sentitzen dute euren burua eta ez dute ikusten euskaldunok egunero bizi dugun eskubide urraketa. Garbi dago, bai, berdintasunaren kontra egiteak ez diola inori botorik emango eta zenbait alderdik ondo zaintzen dute hori, antzeman ez dadin egiaz egitura tradizionalei eutsi nahi dietela, androzentrismoa ardatz hartuta. Euskararen kontra egiteak, baina, zoritxarrez ematen ditu boto batzuk herri ho-

netan, euskaraz jakin ez eta gainera jakin nahi ez duen jende talde bat erasotua sentitzen delako gure aldarrikapenekin.

Ane: Guztiz ados, baina zuk esan duzun hori bera ere zalantzan jarriko nuke, zenbait kontutan. Inork ez du txalotuko gizon batek bikotekidea hiltzea, baina jende askorentzat genero politikak indarkeria matxistaren kontrako borroka mugatzen dira. Eta haziz gero gai batzuetan atzaparra sartzen... Orduan, kontuak! Jendeak -izan gizon nahiz emakume- beldurra dio feminismoari, batzuek zenbait pribilegio galtzeko arriskua ikusten dutelako eta beste askok -emakume asko tartean- beldurra edo pereza dietelako dena zalantzan jartzen haste horri, egitura oso bat dudan jartzea nekagarria delako, deserosoa. Emakume izateak ez dakar berariaz feminista izatea, joera naturala horrek izan beharko lukeela iruditzen zaigun arren. Guztiz gizar-te patriarkala da gurea, eta oso mamitua daukagu egitura hori; zapalkuntzaren kontzientzia ere hartu egin behar da, eta behin, buruan klik hori egin dugunean, ikasitako guztia alboratu eta hutsetik ikasten hasi behar dugu.

Itziar: Jakina, Ane. Baina zuk zeuk esan duzu. Ez da erraza miseria guztiak erakutsiko dizkizun ispiluaren aurrean jartzea. Zerk geldiarazten gaitu beti? Bada, beldurrak. Feminismoak aske izateko bitartekoak jartzen dizkigu eskura, baina deseraiki eta eraikitzekeko prozesu hori ez da erraza. Begira, nik jasan dudan gorroto handiena Alardean jasan dut, eta neska oso gazteengandik. Ikaragarria da, baina sistema heteropar-

"Inork ez du txalotuko gizon batek andrea hiltzea, baina haziz gero atzaparra sartzen beste gai batzuetan... Orduan kontuak!"

triarkal horren barruan bizi dira.

♦ **Hortaz, deserotasunean bizitzen ikasi behar dugu, eta Mari Luz Estebanek dioen moduan, pentsatu beharko dugu sanoa dela.**

Ane: Bai, eta deserotasunean bizitze hori pizgarri bat izango da pentsamen-dua akziora eramateko.

Itziar: Ni ados nago. Euskalduna bazara, zintzoki euskalduna, ezin zara eroso egon inguruan egiten diren astakeriak ikusita. Ezin zara lasai gelditu gazteak erdaraz ari direla ikustean edota administrazioek euskararen eta oro har euskal kulturaren aurretik ingelasa lehenesten dutela ikustean. Euskaltzalea bazara, derrigor egon behar zara kezkatuta, eta are, euskara lehenetsi dezatela exijitzeko beharra sentituko duzu.

♦ **Maialen Lujanbiok esan zigun euskaldunok ezin ginela uneoro elebarrak limurtzen aritu; hizkuntza politikek derrigor izan behar zutela deserosoak batzuentzat. Hautsak ha-**

rrotu izan dira, baina, egin diren apustu apurretan. Non dago oreka? Beharrezkoa da oreka bilatzea?

Ane: Niretzat argi eta garbi pauso hori eman egin behar da, prentsaurrekoak euskara hutsean egiten hasi behar da, aurreko legealdian Gipuzkoako Foru Aldundiak egin zuen bezala. Orain den momentua edo hemendik hogeitaz urtera izango den ez dakit, baina dakidana da ematen den egunean hautsak harrotuko direla berriz. Euskara lehen leerroan jarri behar da, euskarari duen garrantzia eta balioa eman behar zaizkio, eta horretarako, ezinbestekoa da politika auzarta egitea. Horrek ez du esan nahi, gainera, gaztelania alboratzen denik, prentsaurrekoetan mila modu daudelako elebarrak haria jarrai dezaten. Horretarako daude itzulpen zerbitzuak eta mila gailu edo trepetak. Nire ustez, ia egin beharreko kontua da. Zergatik sentitu behar du euskaldunak beti deseroso bere herrian? Zergatik sentitu behar du

intransijente euskaldunak, bera elebidun izanda?

Itziar: Bat nator zurekin. Horrek behar luke izan ideala, baina errealitatea beste bat da. Nik uste dut tokian-tokian aztertu behar dela zein estrategia erabili. Ez da gauza bera Azpeitian edo Barakaldon bizi. Eredu erdaldunetan jendea euskarara erakartzea izan beharko litzateke euskalgintzaren helburu nagusia. Pizgarriak behar ditugu. Jakina, euskaratik ekarri behar ditugu gurera, baina arbuia-penak saihestuz. Arnasguneak garrantzitsuak dira, bai, baina euskarak ezingo du soilik arnaguneekin aurrera egin. Horretan ere genero berdintasunaren *manstreaming* deitutako estrategia transbertsala baliogarria izan daiteke. Euskararen aktibismoak transbertsala izan behar du. Nolanahi ere, iruditzen zait euskaraz eta euskaratik egin behar dugula gehiago, eta bilatu behar ditugula gure erreferenteak, gero eta euskaldun gehiago gaudelako, baina askoren erre-

ferenteak ez daudelako euskal kulturari, eta lehen hizkuntza euskara ez dutenei ere eman behar dizkiegulako erreferenteak, modu erakargarrian. Feminismoan ere gertatzen zaigu hori: erreferente eskasia.

♦ Arbuia-penak saihestu diozu, Itziar. Ez al dira politika denak inposatuak, eta kasu askotan, deserosoak zenbaitzarentzat? Zergatik larritzen gaitu horrenbeste euskaldunok hizkuntza politika jakin bat zehazteak?

Itziar: Ondorioa kaltegarria izan daitekeelako. Gertatu izan da noizbait, Jaur-laritzako Hizkuntza Politikarako Sailak halako itzuli bat egin duenean. Halakotan ikusi da bide horretatik ez goazela ondo. Dena den, nik gai honi buruz ez daukat irizpide garbirik, ez dakit zein den hizkuntza politika eraginkorragoa. Eraginkor izatearen kontua bera dago horren atzean, eta horren inguruan etentxo bat egin nahiko nuke gogorarazteko eraginkor izan nahi hori, ahalik eta

jende kopuru handienarengana iritsi nahi hori, arriskutsua ere izan daitekeela. Askotan gaztelania aukeratzen delako mezu "nagusiak" komunikatzeko, eta euskara "apaingarri" gisa baino ez delako erabiltzen.

♦ **Ados. Euskal Herria askotarikoa da eta eredu soziolinguistiko berdinak ezin dira aplikatu, baina zeintzuk dira onartu beharreko gutxienekoak?**

Itziar: Euskararen eta euskal kulturaren (eta ez bakarrik folklorea) ezagutza, erabilera eta transmisioa bermatzea, eta horretarako, jakina, euskara eskolak debalde izatea. Eskatuko nuke papelean jasotakoa eramatea praktikara, eta behin hori eginda, joango gara, poliki-poliki, tokian tokiko ezaugarrietara doitzen.

Ane: Hizkuntza politikan, nire jarrera muturrekoagoa da nolabait esatearren, baina hori alde batera lagata iruditzen zait herrietan hasi behar dugula lanean. Txikitik handira egin behar dugu hemen. Saiatuko nintzateke herri baten herritarren ahalik eta ordezkaritza zabalena biltzen, haiek erabaki dezaten herriari zer datorkion hobeto, eta hor adostuta

koa aplikatzea Udalean. Azken batean hori da feminismoan egiten dena. Oinarri soziala landu behar dugu, hori irabazi. Zaila da, jakina, herritarren inplikazioa, parte-hartzea eta konpromisoa, eta baliabideak behar dira, eta momentu jakin batean, batzuek prest agertu beharko dute gainera euren pribilegio batzuk alboratzeko, taldearen onerako.

♦ **Gertatuko zitzaizuen ba noizbait elebakarren batek intransijente deitzea edo sentiaraztea eta feminista izanda, gizonen eskubideak zapaltzen aritzea leporatzea, ala?**

Ane: Bai, baina talde minorizatuek beti jasotzen dute halako kritikaren bat euren eskubideak aldarrikatzen dituztenean. Baina garbi daukagu alderantziz dela. Duda bat ere sortu izan zait galdera honen bueltan, hala ere: Izan daiteke zapaldu bat zapaltzaile aldi berean?

Itziar: Jakina izan daitekeela. Sistema kapitalista honetan oso ohikoa da. Klaseak ez ezik, rolak ere nahasten dira batzuetan hor. Gure gizartean beste hizkuntza gutxitu batzuk ere badaude, baina haiekiko euskaldun bat izan daiteke zapaltzaile. Eta berdin feminista bat

bere guraso edadetua zaintzeko hartu duen emakume etorkinarekiko.

Ane, esan dugu emakumeak gizonarekiko lege berdintasuna lortu duela, baina legeak orban batzuk ere baditu. Hor daukagu lehen aipatu duzun Alardearen kontua. Zu bezalako neska gazteak edo gazteagoak irainka entzun-ikusi ditugu. Zer diozu?

Ane: Ezin dezaket ulertu. Lotsa, beldurra, inpotentzia, ezin-ulertua, amorrua... horiek denak eta gehiago sentitzen dut.

♦ **'Zuk ez duzu ulertzen, ez zarela hemengoa', esango dizute hondarribiar edo iruindar batzuek.**

Ane: Bainak ortuan eta bere sasoian. Horrek ez du ez hanka ez bururik. Arazo hori ez da bi herri horietara mugatzen. Hor eskubide urraketa bat dago eta denok dugu zeresana. Erantzukizuna denona da.

Itziar: Emakunde utzi nuenetik, urtero desfilatzen dut alarde mixtoan, eta bengan diotsut hor bizi izan dudana gorrotoa ez dudala beste inon eta inoiz sentitu. Batzuk konturatuko dira noizbait, baina beste batzuk ez, ez dutelako ispiluan begiratzeko adorarik bilduko. Alardean ere

badago klasearen kontua, bestalde. Hor, estatusak zeresan handia du, askok uste ez arren.

♦ **Esan dugu hizkuntzaren kontuan ere halako normalkuntza bat lortu dugula, eta nago ustezko normalkuntza horrek kalte handia egin digula. Ez zaizue iruditzen permisibitatearen kontra egitea zailagoa dela debekuaren kontra egitea baino?**

Ane: Bai, askoz. Debeku hori daukazu-nean garbi dago zein den helburua, baina behin hori kenduta zer? Erosotasunean jaustea baino txarragorik ez dago.

♦ **Sarri esan izan da euskara politizatu egia egon dela. Zalantza daukat euskarari karga politikoa kendu behar diogun ala komeni zaigun horri eustea, militantzia aktibo mantendu aldera?**

Itziar: Nik uste dut karga politikoa izan behar duela. Bai euskara eta bai generoa gai pribatuak direla esatea absurdua da, bataren eta bestearen gaineko erabaki politikoez erabat baldintzatzen gaituztelako, gustatu ala ez, onerako edo txarrerako.

Ane: Guztiz ados. Hizkuntzaren inguruan hartzen den erabaki oro erabaki politikoa da, eta ezin zaio karga hori kendu.

Zapaldutako lurra da, baina berriki galdera hau egin zidan ezagun batek. 'Pediatria ona nahi duzu ala euskalduna?'. Ez zaizue iruditzen sarriegi jausten garela tranpan euskaldunok?

Ane: Bai, zalantzarik gabe. Oso erraz sartzen digute saria. Hori irain bat da profesional euskaldunarentzat. Oso barneratuta daukagu, baina, diskurtso hori eta deseraiki egin behar dugu. Gure eskubideak urratzen ari zaizkigu eta oraindik halakoetan tratatzen gara.

Itziar: Nik pediatria euskalduna eta ona nahi dut, eta hori da Osakidetza exijitzen diodana. Esan beharra egotea ere... gogorra da gero! Bateraga-

“Euskara eta genero kontuak gai pribatuak direla esatea absurdua da, haien gaineko erabaki politikoek erabat baldintzatzen gaituztelako”

rriak dira, kontrakoa sinistarazi nahi badigute ere. Ikaragarria iruditzen zait oraindik horrelakoekin ibiltzea. Sinestezina.

Izan daiteke euskaltzale, feminista izan gabe? eta, alderantziz?

Itziar: Esango nuke ezin dela euskaltzale izan feminista izan gabe, baina alderantziz, esango nuke, zoritxarrez, baietz: izan daitekeela feminista, euskaltzale izan gabe. Nire buruan ez da kabitzen halakorik, egia esan, baina diot, beharbada, ezagutzen ditudalako halako asko. Teorizazio mailan, bai, badira, baina praktikan, ez. Aste honetan bertan izan dut eztabaida gai honenkin. “Inor ez da ilegala” leloa aukeratu genuen kanpaina baterako, baina batzuek -emakume feministak guztiak- esan zuten erdaraz ere jarri behar genuela. Baina, nola? ‘Inor ez da ilegala’ denek ulertzen badute hemen!

Ane: Niretzat, zoritxarrez, biak dira posible. Logikak esaten du biak klase zapalduak izanda errazago ulertu behar harko luketela ondokoak bizi duen zapalkuntza, baina ez, errealitatean, praktikan, ez da hori gertatzen.

Itziar: Beharbada arrazoia daukazu, Ane. Teorian ulertzen zaila behar lukeen hori gertatzen da errealitatean. Hara! Begira nolakoak diren kontuak. Feminista emakumeak neuzkan buruan galdera egin duzunean eta elkarrizketa osoan zehar, baina jakina, gizonezko feministak ere badaude, eta zorionez, gero eta gehiago dira, gainera, euren maskulinitatea errebisatzen ari direnak.

Bi belaunalditakoak zarete. Aneren adinekoen lekuan jarrita, zu, Itziar, bide urratzaile. Elkarrengandik zer ikasi duzue? Gertu ala urruti sentitu zarete bata bestearrengandik?

Itziar: Bi belaunaldi? Nork esan dizu hori? Hiru bai gutxienez! Niretzat oso positiboa izan da zuekin gaur hemen batzea. Are, hunkigarria ere izan dela esango nuke. Ane ikusi dudanean, pentsatu dut: ‘Ene, bai gaztea’, baina behala jabetu naiz feminismoaren teorian oso gertu gaudela elkarrengandik, eta asko dugula elkarrengandik ikasteko eta elkarrekin egiteko. Beharbada oso teorikoki zegoen elkarrizketa planteatuta. Joango baginen kasu praktikoetara kontraesanak agerikoak izango liriatekeelakoan nago.

Ane: Gertu. Feminismoak hori dauka gauza ona. Adin, klase eta jatorri ezberdineko emakumeek oso gure sentitzen ditugula printzipio batzuk eta horrek elkartzen edo gerturatzen gaituela.

Kontraesanak aipatu dituzu, Itziar. Adibidez?

Itziar: Ni asko ibiltzen naiz ni baino gazteagoekin eta konturatzen naiz teoria oso barneratuta duten arren, sarri jausten direla, baina normala da, bizitza eskarmentuak ere derrigor izan behar du eragina halakoetan, eta jakina, gu zaharragoak ere bagarenez, eskarmentu handiagoa pilatu dugu. Baina, maitasun erromantikoaren gaian, adibidez, oso agerikoa da hori. Maitasun erromantikoa kaltegarria dela diote -eta bada-, eta diskurtsoa oso ondo ikasi dute, baina gero ikusten ditut oso harrapatuta gupil horretan. Eta guk horri eman diogu buelta. Baina, bai, gaur ere asko ikasi dugu elkarrengandik. Galderei erantzun behar honek berak pentsarazi egiten digu eta baita geure kontraesanak bistaratu ere, eta hori beti da ona ikasteko. Zalantzarik ez duenak, nekez egingo du aurera.